

Arbetsplan för daghemmet Vinkelboda

VERKSAMHETSÅRET 1.8.2023-31.7.2024

MARIEHAMNS
STAD

Innehåll

Förord.....	2
Inledning.....	2
1 Barnomsorgens uppdrag och värdegrund.....	2
1.1 Målsättningar för verksamhetsåret	4
2 Enhetens kontaktuppgifter och uppgifter om tjänster	5
2.1 Barnantal och avdelningar	5
2.2 Ledning och personal	5
2.3 Verksamhetsårets kalendarium och hålltider	6
3 Jämlikhet och jämställdhet.....	7
4 Hållbar utveckling.....	8
5 Arbetet med barns delaktighet och inflytande	8
6 Välbefinnande	9
7 Leken	9
8 Arbetsätt och lärmiljöer.....	10
8.1 Mångsidiga arbetsätt.....	10
8.2 Lärmiljö.....	11
8.3 Språkutvecklande arbetsätt.....	11
8.4 Pedagogisk dokumentation och planering.....	12
8.5 Digitala arbetsätt och digital kompetens.....	13
9 Omsorg, kost och vila	14
9.1 Omsorg	14
9.2 Kost.....	15
9.3 Vila.....	15
10 Arbetet med förverkligande av lärområdena inom barnomsorgen.....	15
11 Förundervisningen.....	18
12 Stöd för utveckling och lärande.....	20
12.1 Allmänpedagogiskt stöd	21
12.2 Specialbarnomsorg.....	22
13 Samarbete med vårdnadshavare	23
14 Rutiner för övergångar inom barnomsorgen	24
15 Arbetet med utvärdering av verksamheten.....	25
16 Beskrivning av religiösa evenemang och verksamhet med inslag av religionsutövning.....	26

Förord

Arbetsplanen är skapad utifrån Ålands landskapsregerings mall för arbetsplan med anvisning för uppgörandet av arbetsplan i barnomsorgen. I de färgade rutorna finns beskrivningar i enlighet med hur verksamheten ser ut på Mariehamns stads daghem.

Inledning

I enlighet med 2 § del II i LL (2020:32) om barnomsorg och grundskola ska varje gruppfamiljedaghem, daghem och fritidshem göra upp en arbetsplan som beskriver hur verksamheten ska genomföras. I arbetsplanen ska beskrivas hur verksamheten genomför barnomsorgens målsättning och enhetens ska precisera och tydliggöra de metoder enheten använder för att uppfylla målsättningar och riktlinjer som slagits fast i lagen och läroplanen. Daghemsförståndaren ansvarar över att arbetsplanen sammanställs i samråd med personalen. Vårdnadshavarna ska informeras om innehållet i arbetsplanen. Arbetsplanen ska godkännas av kommunen och sändas till Landskapsregeringen för kännedom i samband med att verksamhetsåret inleds.

Arbetsplanen ska fungera som ett komplement till läroplanen för att tydliggöra och konkretisera **hur** enheten arbetar och vilka rutiner som finns gällande de övergripande områdena. Arbetsplanen är ett sätt för enheten att förtydliga det arbetet som görs utåt gentemot dem som kanske inte tar/tagit del av läroplanen för barnomsorgen. Med tanke på detta är mallen för arbetsplan utarbetad med utdrag ur läroplanen vid varje kapitel.

1 Barnomsorgens uppdrag och värdegrund

Barnomsorgen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp. Barnets bästa ska komma i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras. Verksamheten ska vara inkluderande och ordnas i samarbete med vårdnadshavarna.

Det ligger i varje personals uppdrag att aktivt arbeta för att den gemensamma värdegrunden i verksamheten förverkligas. Alla som arbetar i verksamheten behöver reflektera över sin egen del som påverkare och ta till sig den värdegrund som formuleras i läroplanen för barnomsorgen på Åland.

Barnomsorgen i Mariehamn ska genom god omsorg, lekmöjligheter och pedagogisk verksamhet vara ett stöd för vårdnadshavarna i deras ansvar för barnets fostran och därigenom bidra till att alla barn får goda uppväxtvillkor.

Barnomsorgen har som uppdrag att skydda och främja barnets rätt till en god och trygg barndom. Pedagogiken i barnomsorgen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde,

respekt för livet, de mänskliga rättigheterna och en hållbar livsstil. Barnomsorgen består av pedagogik och omsorg och lägger grunden för barnets livslånga lärande.

Värdegrunden för barnomsorgen baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barns rättigheter, landskapslagen om barnomsorg och grundskola och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det innebär att barnets bästa ska komma i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnen ska behandlas likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Värdegrundsarbetet i praktiken syns i verksamhetens olika delar: I det dagliga arbetet med barnen, genom barnhälsogruppen, på personalmöten och planeringsdagar samt avdelningarnas enskilda planeringar. Daghemsföreståndaren avsätter tid för värdegrundsövningar och pedagogiska samtal.

På daghemmet Vinkelboda fokuserar vi under verksamhetsåret särskilt på implementeringen av läroplanen. Fokusområde kommer att vara nyckelkompetenser samt pedagogisk planering och dokumentation. Ett annat fokusområde är positiv psykologi, genom att arbeta och synliggöra styrkor samt att stöda barnens relationer i leken.

Varje avdelning fortsätter skriva ett TEAM-avtal med syfte att skapa en pedagogisk samsyn. Vi fortsätter även vårt arbete med värdegrund, vänskapsarbete och diskussioner utifrån barnkonventionen. Personalen går igenom, utvärderar och diskuterar vår värdegrund och kommunikationspolicy på möten och planeringsdagar vilket utgör grunden för hur vi bemöter varandra och arbetar för gemensamma förhållningssätt.

Vinkelbodas värdegrund; **BERG**

B som **Barnet i centrum**

E som i **Empati**

R som i **Respekt**

G som i **Glädje**.

Vi som pedagoger strävar efter att vår verksamhet ska stå på en stadig (berg) grund.

Våra nyckelord grundar sig på ett gott etiskt och professionellt förhållningssätt.

Barnet i centrum

Vi utgår ifrån barnets egna förutsättningar och intresse.

Vi skapar förutsättningar för delaktighet i aktiviteter och relationer.

Barnen har rätt få uttrycka sina önskemål och säga sin mening.

Daghemsmiljön anpassas efter barnets och barngruppens behov.

Pedagogerna har ett målinriktat och reflekterande arbetssätt. "Varför och för vem gör vi detta? Hur gick det?"

Empati

Med ett empatiskt förhållningssätt stöder vi barnet att förstå sina känslor och ledsaga hen att hantera dem.

Vi pedagoger har en viktig roll som förebilder i detta arbete.

Respekt

Såväl liten som stor har rätt att bli bemött med respekt och bli accepterad för den man är. Att respekteras och att respektera andra bygger goda relationer samt bidrar till att ge medmänniskor en bra självkänsla.

Vi vill ta tillvara varandras olikheter och vara måna om varandra. Alla behövs!

Glädje

Att glädjas över stort som smått ger en känsla av samhörighet, att ha roligt tillsammans är en härlig upplevelse.

Det du lär dig med glädje lär du dig för hela livet.

Att prata positivt om daghemmet och varandra ökar trivseln.

Kommunikationspolicy daghemmet Vinkelboda

- **Ha en god kommunikation och att ge varandra positiv och konstruktiv feedback.**
- **Skratt och glädje ger ett gott arbetsklimat.**
- Ge varandra positiv uppmärksamhet.
- Alla har rätt att bli aktivt **lyssnad** på.
- Ok att fråga- ok att bli tillfrågad.
- Prata med den det berör. Inget prat bakom ryggen.
- Tänk på HUR vi pratar OM varandra med andra.

- Feedback är färskvara och en arbetsuppgift. Feedback kan ges som en fråga, se Frågesätt- ledarskapshuset.(bilaga)
- Tänk på var och hur vi pratar med varandra (kroppsspråket). Vissa samtal behöver tas utan att barnen är närvarande. Kom ihåg att du är en förebild för barnen.
- Om det ni diskuterar upprör dig, **var lugn- formulera problemet**. Om du är mycket upprörd begär att få återkomma.
- Blir det åsiktskonflikter och de inblandade inte kan enas, skall chefen informeras. Chefen tar beslut om eventuella åtgärder.

- Tagga beslut gäller alla.
- Säger sin mening på möten.
- Beröm i grupp, kritik enskilt.
- Det är bra för dina kollegor att veta om du mår dåligt eller om det hänt något. Det underlättar samarbetet och kommunikationen.
- Att kommunikationen fungerar är var och ens ansvar.

1.1 Målsättningar för verksamhetsåret

Alla enheter ska inför varje nytt verksamhetsår planera vilka delområden i läroplanen man väljer att fokusera på under året. Vad man väljer att formulera som specifika målsättningar ska synas i enhetens hela verksamhet under läsåret. Enhetens specifika målsättningar kan handla om att

fokusera på områden som konstaterats vara utmanande i enhetens interna utvärdering (t.ex. att utveckla det språkutvecklande arbetssättet för att främja barnens språkutveckling) eller teman som formulerats av landskapsregeringen som ska genomföras (fokusområden inom implementeringen av läroplanen) verksamheten.

Daghemmet Vinkelboda har under verksamhetsåret valt att fokusera på följande delområden från läroplanen:

- Nyckelkompetenser – att se över vad vi gör och vad vi vill utveckla under verksamhetsåret.
- Pedagogisk dokumentation och planering – att utveckla stöd till personalen för att fortsätta med arbetssättet. Stödet kan ske bland annat genom mallar, handledning och gemensam reflektion.

2 Enhetens kontaktuppgifter och uppgifter om tjänster

2.1 Barnantal och avdelningar

Daghemmet Vinkelboda har plats för 54 barn, fördelat på 3 avdelningar.

2.2 Ledning och personal

Allmän kontakt till Bildningssektorn: bildningskansliet@mariehamn.ax eller via växel 018-5310.

Daghemsföreståndare: Sophia Ölander tel. 018-531 278, epost: sophia.olander@mariehamn.ax

Vikarierande daghemsföreståndare: Lina Ylipää, tel. 018-531 295 epost: lina.ylipaa@mariehamn.ax

Avdelningen Östan, telefon 018 531 283

Avdelningen Södran, telefon 018 531 282

Avdelningen Västan, telefon 018 531 281

Du når enskild personal på avdelningens telefonnummer eller via epost fornamn.efternamn@mariehamn.ax.

2.3 Verksamhetsårets kalendarium och hålltider

Verksamhetsårets kalendarium – varje daghem skriver in:

Augusti/September: inskolningsperiod, förundervisningen inleds, Kontrollerad teckningsiakttagelse genomförs (KTI). Planeringsdag 28.08

Oktober: Vårdnadshavarmöte

November: Planeringsdag 20.11

December: Eventuell julsammanslagning på daghemmet, julfirande

Januari: Fotografering

Februari: Planeringsdag 09.02

Mars: Påskfirande

April: Begreppsförståelse för blivande förundervisningsbarn, 30 april inlämning av barnets semester för avgiftsfrihet under juni-augusti, skolbesök inleds. Planeringsdag 19.04

Maj: Begreppsförståelse för blivande förundervisningsbarn, vårutflykt, vårfest

Juni: Förundervisningen avslutas, öppet hus för nya barn och vårdnadshavare

Juli: Sommarverksamhet vecka 27–30

Daghemmen i Mariehamn har öppet mellan 07-17.30. Tider mellan 07 – 07.30 samt 17 – 17.30 ska bokas 2 vardagar på förhand.

07.45 – 08.15	Frukost
8.15 – 10.45	Fri lek inne och ute, pedagogisk verksamhet
10.45 – 12	Lunch
12 – 14	Vila, fri lek inne och ute, pedagogisk verksamhet
14 – 14.30	Mellanmål
14.30 – 17.30	Fri lek inne och ute, pedagogisk verksamhet

3 Jämlikhet och jämställdhet

Inom barnomsorgen ska personalen aktivt arbeta för att möjliggöra delaktighet för alla på lika villkor och alla barn ska ha en möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som gäller dem. Barnomsorgen ska främja förståelse för andra människor och stödja utvecklingen av empatisk förmåga. Barnet ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person.

Skyldighet att främja jämställdhet och förebygga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck stadgas sedan tidigare i jämställdhetslagen (FFS 1986/609) som tillämpas på Åland genom landskapslag (1989:27) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män. Från 1.6.2023 omfattas även barnomsorgen. Den 1.1.2023 har landskapslag (2022:43) om tillämpning av diskrimineringslagen trätt i kraft på Åland. Generellt gäller att planmässigt arbete för att främja likabehandling och jämställdhet ska göras i relation till situationen och behoven på varje enskilt verksamhetsställe. Vidare ska barnen och deras vårdnadshavare ges möjlighet att bli hörda kring de främjande åtgärder som föreslås vidtas. Det är utbildningsanordnaren som ska se till att varje läroanstalt eller verksamhetsställe har en plan för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. Detsamma gäller plan för jämställdhetsfrämjande åtgärder.

Planerna för likabehandling och främjande av jämställdhet kan upprättas separat, tillsammans, eller införlivas i någon annan plan som finns vid läroanstalten eller verksamhetsstället. För jämställdhetsplaner gäller att de ska göras upp årligen eller högst tre år i sänder. För likabehandlingsplaner stipuleras inga formella tidsangivelser i lag, men eftersom planerna är att betrakta som verktyg i arbetet att främja jämställdhet och likabehandling är det rimligt att de följer liknande cykler. Arbetet med planerna ska på påbörjas inom 1.6.2023.

Barnomsorgen i Mariehamn har sedan tidigare en jämställdhets- och likabehandlingsplan som följs. Varje avdelning väljer ett fokusområde per läsår där man arbetar med jämställdhet och likabehandling utgående från behoven på avdelningen.

Beaktat den nya lagstiftningen om daghemsvisa planer för likabehandling och främjande av jämställdhet har arbetet med dessa påbörjats i förvaltningen under maj 2023.

Här beskrivs enhetens fokusområden för verksamhetsåret, enligt den befintliga jämställdhets- och likabehandlingsplanen för stadens barnomsorg:

- Vi tilltalar och bemöter barn och varandra utifrån ett diskrimineringsgrunds perspektiv
- Vi arbetar med böcker och material som handlar om diskrimineringsgrunderna
- Vi utgår ifrån barnkonventionen
- Vi använder oss av positiv förstärkning och lyfter barnens styrkor
- Vi erbjuder barnen aktiviteter utifrån deras förmåga och intresse
- Vi har ett könsneutralt tänk
- Vi delar in barnen i smågrupper vid olika aktiviteter, där sammansättningen varierar utifrån behov och förmågor
- Vi diskuterar relationer, vänskap och respekt (arbetar med Stopp min kropp)
- Vi uppmuntrar till att lekmaterial, böcker, lekar och aktiviteter ska vara tillgängliga för alla barn

4 Hållbar utveckling

Barnomsorgen ska bidra till att bygga upp barnets positiva framtidstro och fästa uppmärksamhet vid vikten av en hållbar livsstil. Hållbarhet ska utifrån barnets utvecklingsnivå genomsyra hela barnomsorgens verksamhet. Barnet ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur olika val som människor gör bidrar till eller hindrar en hållbar utveckling så att personalen vägleder barnet att tillägna sig hälsosamma och hållbara levnadsvanor.

Barnomsorgen i Mariehamns stad arbetar enligt den politiskt fastställda planen Vägen till giftfria daghem. Planen finns tillgänglig på stadens webbplats.

I verksamheten innebär arbetet med hållbar utveckling bland annat att vistas i naturen och få en förståelse för att människan är en del av och beroende av naturen. Hållbarhetsarbetet kan också vara att uppmärksamma matsvinn eller en medvetenhet kring förbrukning av material. Utifrån barnens nivå tar vi upp sopsortering, kretslopp, skräpplockning och hänsyn till naturen. I det dagliga arbetet på daghemmet uppstår tankar och diskussioner kring hållbarhet och hur våra val och levnadsvanor påverkar en hållbar utveckling.

På daghemmet Vinkelboda har vi under verksamhetsåret särskild fokus på att delta i skräpplockardagar som ordnas av organisationen Freja samt att försöka minska daghemmets matsvinn. Vi gör barnen delaktiga i arbetet genom deltagande samt genom att diskutera och reflektera kring hur skräp och matsvinn påverkar vår omgivning. Vi fokuserar tex vid matsituationen på att äta upp den mat som läggs på tallriken, att vi skrapar matrester i komposten och vi pratar med barnen om vad som händer med komposten.

5 Arbetet med barns delaktighet och inflytande

Varje barn har rätt till delaktighet och inflytande och barnet i barnomsorgen ska ges möjlighet att påverka verksamhetsinnehållet utifrån sin mognadsgrad. Barnet ska få lära sig om sina rättigheter och ska ha en möjlighet att uttrycka sina åsikter i alla frågor som gäller dem. Barnets åsikter ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska gälla alla. Verksamheten inom barnomsorgen ska lägga grunden för förståelse av demokratibegreppet och förbereda barnet för delaktighet och ansvar och för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle.

Detta förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet.

Barnens förmågor, möjligheter och intressen utgör grunden för verksamhetens planering där barnets synpunkter och åsikter tillvaratas. Delaktigheten stärks genom att barnet deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Exempelvis får barnen möjlighet att utvärdera verksamhetens innehåll och aktiviteter.

Barnet får inflytande i verksamheten genom att vara den aktiva parten i lärandeprocessen där individuella behov och intresse utgör grunden för lärandet. Lärarna skapar förutsättningar för delaktighet i planering, dokumentation och i synliggörandet av barnets lärandeprocess.

6 Välbefinnande

I all barnomsorg ska barnets behov av lek, trygga människorelationer samt positiva erfarenheter som stärker självkänslan tillgodoseas. Verksamheten i barnomsorgen ska fokusera på att stärka det positiva, ta tillvara barnets styrkor och skapa meningsfullhet genom glädje i lärandet. På detta sätt stöds och utvecklas den psykiska hälsan och välbefinnandet hos både barn och vuxna i verksamheten. Att i verksamheten skapa strukturer som uppmuntrar till mod, mångfald och nytänkande skapar barn och vuxna som är trygga i sig själva och mår bra.

Barnomsorgens ska fokusera på att mångsidigt stärka psykologiskt välbefinnande och resiliens hos både barn och personal. Att stärka resiliens sker bland annat genom ett systematiskt arbete med att stärka relationskompetens och de socioemotionella färdigheterna.

Välbefinnandet gynnas av att den pedagogiska verksamheten planeras, utförs och utvärderas så den ger utrymme för lek och glädje. Personalen uppmärksammar det positiva i barnens lek genom att vara närvarande och stödjande. Utgångspunkten är att personalen har ett lösningsfokuserat förhållningssätt för att utveckla barnets styrkor och lära dem hantera sina känslor.

I verksamheten används arbetssätt och material som stöder den socioemotionella utvecklingen såsom ritberättelser, sagor, filmer, dramatisering etcetera.

Diskussioner kring barnets välbefinnande sker kontinuerligt i verksamheten med barnen, under personalmöten, planeringsdagar, barnhälsogruppermöten, vårdnadshavarmöten samt utvecklingssamtal. För personalens välbefinnande följs stadens rutiner bland annat genom *Bry sig om programmet* samt stöd från företagshälsovården.

7 Leken

Leken har ett egenvärde inom barnomsorgen och goda lekmöjligheter är en del av barnomsorgens målsättning. Lekens betydelse för barnets välbefinnande, utveckling och lärande ska beaktas i all

planering av verksamheten. Leken har fysisk, psykologisk, pedagogisk och social betydelse för barnets utveckling. Personalens rutiner och uppsikt är avgörande för att skapa utomhusområden och lekmiljöer där barnet känner sig tryggt.

Leken har en central betydelse för barnets utveckling och lärande. Leken är barnets sätt att inhämta kunskap och utveckla fantasin. I leken tränar barnet sin förmåga till inlevelse, kommunikation och symboliskt tänkande. I leken lär sig även barnet att samarbeta och lösa problem. Genom lek ges barnet möjlighet att hantera händelser och känslor. Personalens uppgift är att skapa förutsättningar, motivera, inspirera och utmana leken och lärandet utifrån barnets intressen både inom- och utomhus. Barnet ska vara den aktiva parten, där dess individuella behov och intresse utgör grunden för lärandet. Barnen ges dagligen möjligheter till både fri och ledd lek av personalen.

Personalens roll i leken är att stödja barnets utveckling och sociala samspel genom att vara närvarande och vägvisande. Närvarande personal får en insikt i barnens samspel, nya upptäckter och reflektioner samt ger barnen en känsla av trygghet. Personalens observationer och insikter är en naturlig del i planeringen av det pedagogiska arbetet.

8 Arbetsätt och lärmiljöer

Läroplanen har utarbetats utifrån en pedagogisk grundsyn där barnet har en aktiv roll. I barnomsorgen ska finnas sådana lärmiljöer där barnet ges möjlighet att själva göra aktiva val och barnets egna idéer kan tas tillvara. Personalen ska använda sig av varierande metoder och arbetsätt för att stödja barnets personliga växande, utveckling och lärande. Verksamheten fokuserar på att stärka det positiva, ta tillvara barnens styrkor och skapa meningsfullhet genom glädje i lärandet. Pedagogisk dokumentation och planering hör ihop med ett utforskande arbetsätt som bygger på ett gemensamt experimenterande och undersökande som inkluderar både barn och personal. Ett språkutvecklande arbetsätt gynnar alla barn och deras språkutveckling, trots att det är särskilt viktigt för ett barn med utmaningar inom språkområdet eller de barnen med annat modersmål än svenska.

8.1 Mångsidiga arbetsätt

Ett barn lär med alla sinnen och därför är det viktigt att lärandet i barnomsorgen sker genom att barnet ges möjlighet att bearbeta på flera olika sätt, att lärandet bygger på dialog och relationer, liksom att barnet är medskapare i de verksamheter och miljöer som de tillhör. Verksamheterna bör därför präglas av variation och bidra till barnets möjligheter att skapa kunskap på många, olika sätt.

I Mariehamns stads verksamheter arbetar man med mångsidiga arbetsätt genom att erbjuda barnet en variation av pedagogiska aktiviteter under daghemsvistelsen. Valet av arbetsätt ska

utgå från barnens intressen och behov. Aktiviteterna varierar mellan att vara valda av barnen samt vuxenledda, planerade och spontana. Vardagssituationer så som måltider, påklädning och leken har ett lärandefokus. Lärmiljöerna, inom- och utomhus samt i närmiljön, ska utarbetas och användas så att barnen får möjlighet till att på egen hand och tillsammans med vuxna utforska läroplanens olika lärområden. Barnen får möjlighet att reflektera, utforska och prova på. All personal ska vara delaktiga i barnens lärande och utveckling.

Barnen ska varje dag erbjudas möjlighet till fysisk aktivitet. Det kan erbjudas som fri lek med möjlighet till att klättra, springa och balansera eller organiseras som en planerad rörelsestund. Skogen är en bra plats att använda för att locka barnen till rörelseglädje.

8.2 Lärmiljö

I begreppet lärmiljö innefattas lokaler, platser, gemenskaper och personer, metoder, redskap och tillbehör som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för barnomsorgen kan uppnås och så att de stödjer barnens sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Barnets tankar, idéer, egna erfarenheter, kunskaper, intresse, förslag och individuella behov ska beaktas, tas tillvara och synliggöras i lärmiljöerna.

Lärmiljöerna på enheten utvecklas kontinuerligt utifrån barnens intressen och behov. På avdelningar sker detta ofta genom att det finns ett tema som styr utformningen. Personalen observerar kontinuerligt hur barnen använder miljöerna som de vistas i, både inom- och utomhus. Lärarna har huvudansvaret för att lärmiljöerna utvecklas kontinuerligt och enligt de behov och intressen som finns i gruppen. Arbetslaget ansvarar tillsammans för att genomföra de förändringar som behövs.

Det är viktigt att personalen analyserar sig själva i miljöerna för att på bästa sätt kunna stödja barnen i deras utforskande och lärande. Pedagogernas roll i lärmiljöerna är att vara närvarande i barnens utforskande och lek för att få syn på vilka intressen och behov som finns, samt för att kunna fånga pågående lärprocesser.

8.3 Språkutvecklande arbetssätt

Småbarnsåren är avgörande för språkutvecklingen och därför är ett språkutvecklande arbetssätt en av grundstenarna i barnomsorgens verksamhet. Genom att fokusera på barnets språkutveckling kan barnomsorgen bidra till att stärka deras självförtroende, trygghet, inkludering och flerspråkighet, såväl som litteracitet och kreativitet. Att stimulera barnets språkliga medvetenhet och språkutveckling är två viktiga delar i det språkutvecklande arbetssättet i barnomsorgen. Tidiga insatser på att utveckla barnets språkliga medvetenhet genom fonologiska övningar som genomförs

på ett systematisk, strukturerat och kontinuerligt sätt ger en god grund för barnets fortsatta utveckling mot litteracitet.

Vi arbetar med språklig medvetenhet och språkutveckling genom att barnen får höra och möta sagor på olika sätt. De får ta del av rim, ramsor och sånger vilka används för att leka fram en språklädje. Ett medvetet språkbruk används av all personal där de bland annat bekräftar barnens tal och kommunikation och benämner det som barnen möter i sin vardag. Bild- och teckenstöd används som redskap då ett barn behöver ett visuellt stöd i sin språkutveckling. Tecken och bilder kan även användas av barnen som ett uttrycksmedel. Även digitala hjälpmedel finns som stöd för barnens språkutveckling.

Barnen ska få möjlighet att möta språkliga förebilder samt läsmiljöer både inom- och utomhus. En läsmiljö kan bestå av tillgänglighet till böcker, bokstäver, ordbilder men även möjlighet att få leka med språket och att få höra olika sätt att säga saker på. En läsmiljö ska även ge barnen möjlighet att lekskriva och utforska hur språket visuellt ser ut med dess bokstäver, ord, punkter med mera. Förutom att vara språkliga förebilder behöver personalen även vara läsande förebilder genom att de vuxna läser för barnen samt uppmuntrar barnen att ta del av text, bokstäver och bilder som finns runt omkring barnet.

8.4 Pedagogisk dokumentation och planering

Pedagogisk dokumentation är ett arbetssätt för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla barnomsorgens verksamhet. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar till ska användas till exempel för att arbetssätten, lärmiljöerna, verksamhetens mål, metoderna och innehållet kontinuerligt ska kunna anpassas enligt barnens intressen och behov.

För att kunna följa varje barns utveckling och lärande behöver det finnas dokumentation för alla barn i daghemsverksamhet inom barnomsorgen och dokumentationen behöver analyseras utifrån vilka möjligheter det enskilda barnet får för att kunna utvecklas och lära. När dokumentationen sker kontinuerligt och systematiskt är det möjligt att följa och analysera hur verksamheten stimulerar och utmanar barnet i deras utveckling och lärande. Det är först när varje barns möjligheter till utveckling synliggörs som det går att utvärdera hur man i verksamheten arbetar mot målen i läroplanen. Barnet själv skall kunna gå tillbaka och se över sin lärandeprocess, hen behöver själva få se att hen lärt sig och utvecklats.

De rutiner som används för den pedagogiska dokumentationen är att observera och dokumentera barngruppens intressen samt de enskilda barnens behov och styrkor. Under avdelningsmöten diskuterar, reflekterar och analyserar personalen resultatet av observationerna som sedan ligger till grund för val av lärandefokus och tema. Det fokus i lärandet som väljs ska grunda sig på läroplanens lärområden och nyckelkompetenser. Under mötena samt under lärarnas pedagogiska planering utformas aktiviteter samt lärmiljöer utifrån lärandefokus och tema. Under aktiviteterna dokumenteras barnen utforskande, intresse,

frågor och utmaningar. Sedan analyseras dokumentationen och arbetslaget reflekterar och utvärderar gemensamt kontinuerligt det pågående arbetet. Slutligen utvärderas temaarbetet och en dokumentation skapas för att knyta ihop lärandet.

Dokumentation kan göras genom anteckningar, fotografier och ljud- och filmsekvenser. Barnen kan även själva dokumentera genom olika former av skapande och med hjälp av mediautrustning. Både personalens och barnens dokumentation blir pedagogisk då barnen får vara med i diskussion och reflektion kring den. Barnen behöver ha tillgång till dokumentation, både sin egen och gruppens gemensamma, för att naturliga reflektionsstunder ska kunna ske.

Landskapsregeringen har gett ut en anvisning för lärloggen i september 2022. Lärloggen är ett dokumentationsmaterial för att synliggöra barnens lärprocess. Arbetet med lärloggen är i ett inledande skede på samtliga enheter.

8.5 Digitala arbetssätt och digital kompetens

Betydelsen av digitala färdigheter i samhället ökar och personalen inom barnomsorgen behöver förhålla sig till detta. En av barnomsorgens uppgifter är att främja jämlikheten i utbildningen och det är därför viktigt att varje barn får tillräckliga digitala färdigheter för framtiden. Digitala färdigheter är också i sig ett betydande verktyg för lärande. För att möjliggör kvalitativ inläring i digitala miljöer behövs utöver digitala verktyg och behövs också digitalpedagogiskt kunniga lärare i kombination med högklassiga digitala tjänster. Vilka digitala färdigheter som behövs, den digitala kompetensen, förändras över tid i takt med att samhället, tekniken och olika digitala tjänster förändras. Det varierar också med barnets ålder. Digitala arbetssätt och digitala verktyg ska användas på ett medvetet sätt som gynnas barns lärande.

På Vinkelboda arbetar vi med:

- Ökad digital kompetens både hos personal och barn. Daghemmet har tillgång till bl.a. dator, ipads, projektor och smartphone
- Personalen ger barnen möjlighet att bekanta sig med digitala verktyg på ett säkert och tryggt sätt där pedagogerna är delaktiga och närvarande. Digitala verktyg ger många möjligheter till lärande och utveckling. Det används som ett arbetssätt främst vid pedagogiska lärostunder. Vi söker information, samt dokumenterar tillsammans med barnen.
- Vi använder oss av polyglutt, skolplus, spel med bla. fokus på språkutveckling och logiskt tänkande, pedagogiska program och appar, samt programmering

med Bee-bot med mera. Personalen använder iPads för sagoläsning och rörelsestud tillsammans med barnen.

- Under året kommer vi att kartlägga behovet av kompetensutveckling hos personalen samt se över behovet av material på enheten.

9 Omsorg, kost och vila

Barnomsorgen ska främja allsidig fysisk, emotionell, social och kognitiv utveckling. Förutom den pedagogiska verksamheten är det därför också viktigt att se till barnets behov av tid för återhämtning och vila, trygga relationer, att stärka barnets möjligheter till att tillägna sig en positiv hållbar inställning till mat och goda matvanor.

9.1 Omsorg

Verksamheten i barnomsorgen ska utgå från en helhetssyn på barn och barnens behov, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Omsorg innebär att tillgodose barnets fysiska grundbehov, men också den emotionella omsorgen om barnet. Vardagsrutiner som innefattar barnets grundbehov och andra dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, är en viktig del av barnets dag. För den emotionella omsorgen och för barnets utveckling är samspelet mellan barn och personal viktigt. Ömsesidiga och respektfulla relationer och närhet utgör grunden för god omsorg. Barn mår bra av att knyta kontakter med andra människor och har ett behov av både trygga vuxna relationer och relationer med jämnåriga.

Verksamheten arbetar med att skapa ömsesidiga och trygga relationer genom att redan vid barnets daghemsstart ha en inskolning med fokus på trygghet. Under den perioden får barnen och dess vårdnadshavare bekanta sig med personalen på avdelningen och verksamheten. Vidare arbetar verksamheten med att skapa trygga relationer genom närvarande personal som hjälper och stödjer barnen på de sätt de behöver. Barns behov av omsorg ser olika ut och personalen behöver observera och analysera hur de enskilda barnens behov ser ut.

Vardagsrutiner används som lärandesituationer genom att personalen utmanar och stödjer barnen i deras självständighet, men även genom att använda dessa situationer till samtal och reflektion.

9.2 Kost

Barn i barnomsorgen ska erbjudas en hälsosam och lämplig kost som fyller barnets näringsbehov. De gemensamma måltiderna fungerar som en social och pedagogisk situation för barngruppen där barnen bland annat lär sig gott bordsskick och att ta hänsyn till varandra.

Barnen erbjuds en varierad och mångsidig kost på daghemmet. Utbudet av vegetarisk kost har ökat under 2022. Barnen uppmuntras till att smaka på det som erbjuds på daghemmet, men pedagogerna tar hänsyn till varje barns individuella behov. Måltiderna på daghemmen är pedagogiska, vilket innebär att personalen ska använda måltidssituationer som en lärandesituation. Exempelvis kan pedagogerna diskutera tillsammans med barnen kostens fördelar och hur mat påverkar kroppen men även annan kunskap kan utvecklas så som matematisk, språklig och empatisk förmåga. Personalen är förebilder för barnen under måltidssituationer. Barnen är delaktiga i dukning samt avdukning och får utgående från ålder och förmåga ta mat själv.

9.3 Vila

Barn har rätt till lek, vila och fritid. Balansen mellan aktiviteter och vila återhämtning är viktigt inom barnomsorgens verksamhet. Det är också viktigt att tänka på att många barn, också lite äldre barn, kan bli trötta och uppleva en ökad stress under eftermiddagarna, vilket man behöver beakta då dagens planeras för balans mellan aktivitet och vila. Vilan i barnomsorgens verksamhet behöver därför utgå från det enskilda barnets behov, som kan komma att variera. Under vilan behöver särskilt beaktas barnets integritet och personalens lyhördhet inför barnets signaler och behov är viktigt.

I barnomsorgens verksamhet ordnas dagligen vila för samtliga barn. Vilan utformas på olika sätt utifrån barnens individuella behov i samråd med deras vårdnadshavare. För några kan vilan innebära att man sover, medan för andra en stund med sagoläsning eller en lugn aktivitet.

På daghemmen ska det finnas platser dit barnen kan gå för återhämtning eller lugnare aktivitet under dagen. Platsen kan exempelvis vara en sagohörna eller en sensorisk hörna.

10 Arbetet med förverkligande av lärområdena inom barnomsorgen

För att planera en kvalitativ barnomsorg och för att stöda barnets utveckling och lärande är det viktigt att det råder balans mellan social, emotionell, fysisk och kognitiv utveckling. Därför är det

viktigt att i planeringen av verksamheten beakta och känna till betydelsen av lek, kontakt med naturen, musik, konst och fysisk aktivitet. Det är också centralt att man i verksamheten främjar barnets deltagande, initiativ, och självständighet, att problemlösning och kreativitet får ta plats och att uppmuntra sådant lärande som omfattar resonemang, undersökning och samarbete. Utifrån detta ska lärarna i barnomsorg tillsammans med barnet planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i fem lärområden.

Dessa fem lärområden är likvärdiga och barnet har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten, som planeras av lärare i barnomsorg, men förverkligas av hela arbetslaget tillsammans, främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

Lärområden inom barnomsorgen:

- Språk och kommunikation
- Skapande, kultur och estetiska uttrycksformer
- Mångfald, gemenskap och samhälle
- Matematiskt tänkande, hållbarhet och utforskande
- Kropp, hälsa och utveckling

Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och få arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i växelverkan med andra barn, läraren och den övriga personalen. Syftet med lärområdena är att erbjuda barnet nya och inspirerande lärandeupplevelser och möjligheter att arbeta med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar i lärandet. Barnets olika behov av stöd ska beaktas i verksamheten och barnet ska ges tillräckligt stöd genast när behov uppstår.

På Vinkelboda kommer samtliga lärområden fram i verksamhetens vardagliga situationer. Vi bemöter varje barn individuellt och använder oss av grupsituationer som kan stärka barnet inom de olika områdena.

Språk och kommunikation

För att öva den språkliga medvetenheten jobbar vi bland annat med språkpåsar, materialet Bornholm, läser, sjunger och ramsar. Vi relaterar till de olika teman som vi har på Vinkelboda, högtider och årstider. Vi använder oss av Polyglutt för att visa att det finns olika sätt att läsa på. Vi läser i små grupper för att lättare kunna stanna upp och föra en dialog med barnen. För att variera sagoberättande använder vi oss även av flanosagor. Beroende på ålder och intresse läser vi allt från pekböcker till kapitelböcker. För att utveckla språket använder vi oss även av programmet "Livet i bokstavslandet" från Urplay.

För att tydliggöra för barnen vad vi kommer att göra under dagen använder vi oss av bildstöd, på bilden finns även ordet skrivet, bild på frukost texten FRUKOST under.

Det finns olika sätt att öva på att vänta på sin tur, t.ex. ge prattur runt matbordet eller räcker upp handen om man vill säga något. På samlingarna får barnen i tur och ordning berätta, välja sånger, ramsor med mera.

Vi arbetar med 10 små kompisböcker, Babblarna, Handbok för Superhjältar, vi ser på olika pedagogiska program så som Djuren på Djuris, Ugglan och kompisproblemet, språkmaterialet Familjen Kippin, använder oss olika känslbilder för att jobba med känslor och olika budskap.

Skapande, kultur och estetiska uttrycksformer

Det finns en hel del kultur i vår närmiljö t.ex. på vår gård, vid skolan och vid friidrottsarenan. Vi går och tittar på kultur för att sedan ta med det till daghem och utforska olika tekniker och material. På daghemmet återanvänds material då vi skapar. Vi upplever, upptäcker och gestaltar konst på olika sätt, t.ex. skapar med olika material, tekniker och digitala verktyg. Vi besöker museum och bibliotek. Vi sjunger och spelar olika instrument på olika sätt, vår gymnastiksal används flitigt alla dagar i veckan. Under dagen får vi in klappramsor med rytm och klang. Vi upplever musik genom att lyssna, sjunga och röra på oss. Ljudmiljön är något vi uppmärksammar barnen på. Språkpåsar används för att dramatisera sagor eller sociala berättelser. Ute använder vi oss av naturmaterial som barnen kan använda i skogen, i sandlådan och på övriga dagisgården.

Mångfald, gemenskap och samhälle

Vi diskuterar dagligen tillsammans med barnen vikten av kamratskap, hur man är en bra kompis, hur man visar empati och använder sin sociala kompetens. Material som vi använder oss av är bland annat 10 små kompisböcker, Djuren på djuris, sociala berättelser, vi övar empati genom lekar samt har samarbetsövningar. Vi tydliggör för barnen vikten av hur man pratar med, om och till varandra och är noga med att bemöta alla på ett respektfullt sätt. Vid intresse bekantar vi oss med andra religioner och livsåskådningar som t.ex. kan finnas i barngruppen. Vi uppmärksammar den åländska traditionen genom att bland annat gå till museum, vi firar midsommar, uppmärksammar Lucia, jul och påsk. Barnen får vara delaktiga i de beslut som rör dem och vi tydliggör vikten att alla människor är lika mycket värda oberoende hur vi ser ut, våra olika familjekonstellationer eller var vi kommer ifrån, alla är vi olika.

Digitala verktyg så som projektor, iPad, kameran på telefonen och tv är digitala verktyg som vi använder oss av på olika sätt. Vi övar på att granska medieinformation kritiskt.

Vid utflykter och promenader lär vi barnen hur man rör sig i trafiken, och vi pratar med barnen vilka trafikregler som gäller på daghemsgården.

Matematiskt tänkande, hållbarhet och utforskande

Vi övar dagligen på former, antal, mönster och förändringar genom att t.ex. räkna frukter, barn, hur många smörgåsar man får, vilka strumpor som inte har någon kompis, spelar spel med mera. Vi tittar efter former i naturen, inne på avdelningen eller på gården. Barnen bygger med klossar, lego samt pussel, de sorterar, klassificerar och jämför genom att bland annat hitta paret till strumpan eller sortera lego i färg.

Vi undersöker och experimenterar genom att exempelvis att titta på hur snön smälter, hur mycket smuts det kan finnas i snö, vi fryser vatten till is och smälter is. Vi skapar vulkanutbrott, sår frön och tittar på hur växter mår beroende på hur mycket eller lite vatten de får. Ute bygger barnen sandlott, gräver, fyller hinkar med sand eller vatten, häller ut innehåll.

Vi tydliggör för barnen att det finns olika tekniska lösningar på avdelningen så som lampknappar, hur man öppnar dörrar, hur man använder kniv och gaffel, tar mat och häller dryck, vi syr, knäpper knappar, drar upp en dragkedja eller sätter på oss skorna.

Tidsbegrepp så som idag, igår, imorgon, årstider, efter frukosten, före vilan, födelsedagar är något vi tar upp med barnen.

Vi ger barnen en förståelse av samband människa-natur-klimat genom att t.ex. fundera på varifrån regn kommer, ser på filmer om naturens kretslopp, pratar om var maten kommer ifrån och hur människor och natur påverkar varandra. När vi går på utflykt pratar vi med

barnen om vikten av att ta vara på och ta hand om vår natur. Vi uppmärksammar barnen på hur mycket de orkar äta och att äta upp det de har på tallriken. Vi lägger även vikt vid att man inte skall slänga skräp i naturen och vi återvinner och återanvänder material samt komposterar.

Kropp, hälsa och utveckling

Vi har en gymnastiksal som vi använder alla dagar i veckan till lekar och annan rörelse. I vår närmiljö har vi tillgång till skogen, stranden, motionsbanan, lekparker och till friidrottsarenan. Vi har en kuperad gård som barnen använder i sin dagliga lek, de springer upp och ner för backen, balanserar på stockar och på räcken, de cyklar och har möjlighet att spela och leka på vår "sportplan". Vi inspirerar barnen till rörelse genom att vara ute och upptäcka olika miljöer. I gymnastiksalen väver vi in i lekarna olika motoriska övningar och övar kroppsuppfattning. Vi pratar även med barnen om återhämtning och rätten till vila. Det är viktigt att känna hur kroppen känns när kroppen är i full gång men lika viktigt att veta hur det känns när kroppen får återhämta sig.

Vi tränar med barnen att kunna ta ansvar för sig själv, och tydliggör barnens utveckling genom att t.ex. barnen klarar av klä på sig själv, hålla ordning på sina kläder och stärka självförtroendet. Vi uppmuntrar barnen att klara toalettbesök och ha en god handhygien, att kunna ta mat, äta med bestick och skrapa av tallriken. Vi berättar för barnen varje dag vilken mat vi får på daghemmet, vi pratar gott om maten och uppmuntrar barnen att smaka på maten.

Vi pratar med barnen om rätten till sin egen kropp, vi använder "stopp-hand", barnen får vara ifred på toaletten och de har rätt att välja om och av vem de vill ha hjälp av efter toalettbesök. Dagligen påpekar vi och övar barnen i rätten att säga nej och att alla skall respektera ett nej. Vi arbetar och utgår ifrån barnkonventionen, alla barns rättigheter. Rädda barnen kommer till daghemmet på hösten och våren för att prata med 5 åringarna och 6 åringarna om "Barns internet" och "Stopp min kropp".

Finmotoriken övar vi på många olika sätt t.ex. att pärla, klippa, hålla i penna, hålla i bestick.

Barnen lär sig att be om hjälp av kompisar och personal, vi övar med dem att våga fråga andra om hjälp.

11 Förundervisningen

Syftet med förundervisningen är att förbereda barnet för livet och fortsatt lärande och utbildning. Förundervisningen kan bedrivas ihop med övrig barnomsorgs verksamhet och /eller separat för de barn som ingår i förundervisningen. Under förundervisningsåret arbetar man utifrån samma lärområden som berör hela barnomsorgen, men med förstärkt fokus på skolförberedande centralt innehåll. Även om innehållet är skolförberedande skall det bearbetas med leken som utgångspunkt och genom mångsidiga arbetssätt, med konkret och visuellt material och genom ett gemensamt utforskande.

Daghemmet Vinkelboda har förundervisningsbarn på avdelningen Västan och Södran.

Förundervisningen sker till stor del integrerat i verksamheten samt vid dagliga stunder där gruppen enbart består av förundervisningsbarn. Personalen på Västan och Södran samarbetar

kring förundervisningen och har stunder under veckan där förundervisningsbarnen från båda avdelningarna har aktiviteter gemensamt.

Lärområdena inom förundervisningen är:

- Språk och kommunikation
- Skapande, kultur och estetiska uttrycksformer
- Mångfald, gemenskap och samhälle
- Matematiskt tänkande, hållbarhet och utforskande
- Kropp, hälsa och utveckling

Vi kommer att använda oss av arbetssättet pedagogisk planering och dokumentation. Lärarna på avdelningen ansvarar för att planera och analysera verksamheten fortlöpande men hela arbetslaget är delaktiga i genomförandet av planerade aktiviteter samt att driva verksamheten framåt.

Språk och kommunikation

Vi läser för barnen, sjunger, använder oss av språkpåsar, rimmar och ramsar tillsammans. Där får barnen ord, stavelser och ljud systematiskt och kontinuerligt. Vi använder oss av materialet Trulle samt Bornholm.

Utifrån barnens behov ger vi stöd för penngrepp, stöttar finmotoriska färdigheter genom t.ex. bygga med lego, skapa halsband och pärla pärlplattor.

Vi låter barnen få använda tangentbord och andra olika digitala verktyg.

Vi låter alltid barnen få återberätta när vi läst, vi pratar om vad som kommer att hända sedan och varför något händer på ett visst sätt. För att synliggöra ett ökat ordförråd använder oss av ordburken.

Både tillsammans och på egen hand bekantar barnen sig med bokstäver genom att skriva sitt eget namn och annat som de är intresserade av.

Vi reflekterar över säkert, ansvarsfull, inkluderande och hänsynsfull kommunikation som sker i barngruppen och digitalt så som t.ex. i film, vad händer i filmer.

Skapande, kultur och estetiska uttrycksformer

Se tidigare avsnitt om skapande, kultur och estetiska uttrycksformer.

Mångfald, gemenskap och samhälle

Vi läser "Handbok för superhjältar" med alla förundervisningsbarn, där kan vi diskutera bland annat barns rättigheter utifrån barnkonventionen. Tillsammans med barnen pratar vi är mot varandra, vi ger arbetsro, vi respektera varandras muntur och sittplats. Vad är rättvisa och är allt rättvist för alla hela tiden är något som vi diskutera tillsammans.

Matematiskt tänkande, hållbarhet och utforskande

Vi räknar kompisar, fingrar, tår, ögon, näsor för att kombinera siffror-antal. Det synliggörs på olika sätt i omgivningen och detta tydliggör vi i förundervisningen genom uppmuntran och utmaningar.

Vi använder oss av olika arbetsmaterial där det tas upp att jämföra, undersöka förändringar av antal, talföljden, former, mönster, datalogiskt tänkande och kategorisering.

Vi bekantar oss hela tiden med enklare programmering genom de instruktioner vi ger barnen i förundervisning.

Vi hjälper barnen att söka information på olika sätt, t.ex. om barnen inte kan sitt namn ger vi dem olika verktyg att söka sitt namn, namnet kan finnas på pennburken eller på pärmerna. För att ta reda på information hjälper vi barnen att använda sig av t.ex. iPad och söka information i

böcker och på internet. Vi använder oss av olika material så som Väpplarna där vi får tips på olika experiment.

Kropp, hälsa och utveckling

På förundervisningen övar vi finmotorik genom penna, sax, spel, pussel.

Vi uppmuntrar barnen att klara av sin personliga hygien och ha ett gott bordsskick.

Barn lär sig och tar till sig kunskap på olika sätt och vi lärare planerar verksamheten för att gynna barns lärande.

Vi läser "Handbok för Superhjältar" och diskuterar utifrån bokens innehåll goda människorelationer och påvisar ett psykiskt välbefinnande.

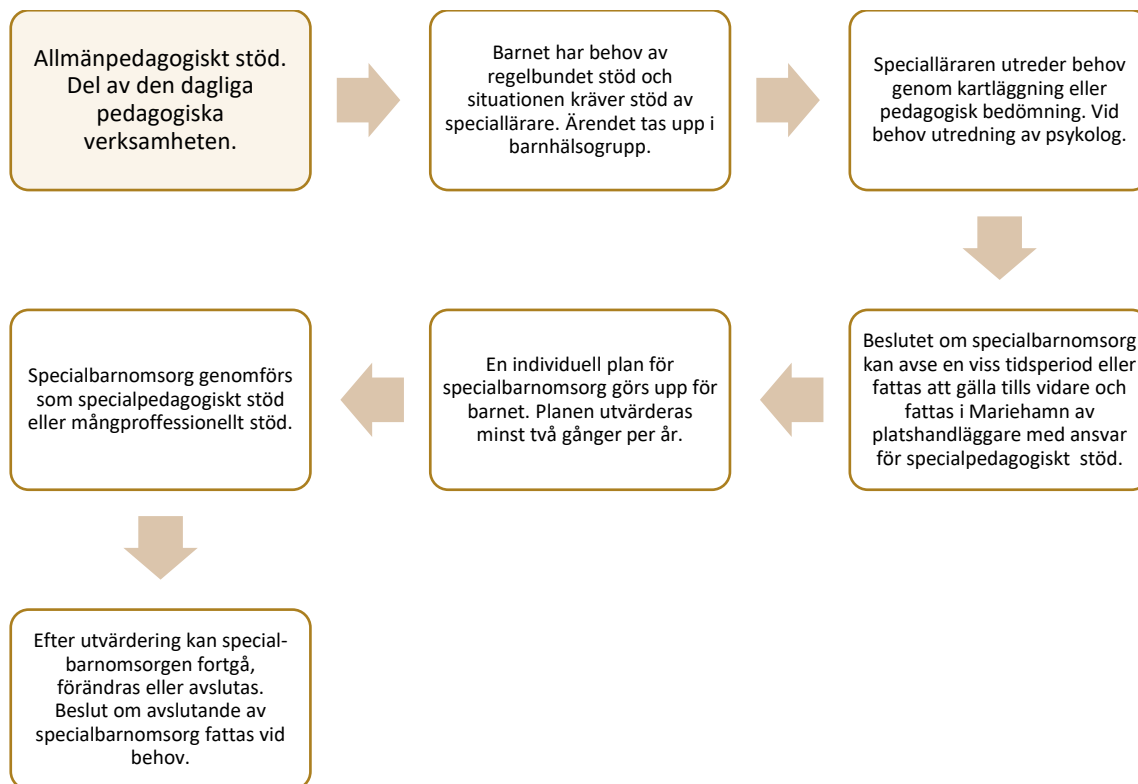
Se även tidigare avsnitt om kropp, hälsa och utveckling.

12 Stöd för utveckling och lärande

Varje barn inom barnomsorgen har enligt sitt behov rätt till stöd för sin utveckling och sitt lärande. Barnomsorgen ska bereda gynnsamma förutsättningar för barnets allsidiga utveckling genom att på olika sätt arbeta förebyggande och genom att erbjuda olika stödåtgärder. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt att tidigt identifiera hinder för utveckling och lärande och att sätta in stödfunktioner i förebyggande syfte. Genom tidigt och rätt riktat stöd kan man främja barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Barnets behov av stöd, förverkligande av stöd och utvärdering av stöd sker i samråd med barnet och barnets vårdnadshavare.

För att kunna upptäcka stödbehovet ska barnets möjlighet till utveckling och lärande utvärderas kontinuerligt i den dagliga verksamheten. Barnets möjligheter till utveckling och lärande följs upp i samarbete med barnet och vårdnadshavarna och dokumenteras i loggen för barnets utveckling och lärandeprocess vid loggens uppföljning. Uppmärksamhet fästs vid att i ett tidigt skede känna igen möjliga hinder eller svårigheter för barnets växande och lärande. Det stöd som barnet får ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och ska ändra enligt barnets behov. För att trygga barnets utveckling och lärande är det viktigt att stödet ges i rätt tid och på rätt nivå så länge som barnet har behov av stödet.

I bilden beskrivs arbetsgången för stödet för barnets utveckling och lärande:

12.1 Allmänpedagogiskt stöd

Det allmänpedagogiska stödet är en del av den dagliga pedagogiska verksamheten och riktar sig till alla barn som tillfälligt behöver stöd för sin allsidiga utveckling. Allmänpedagogiskt stöd innebär att alla barn ska få ett individanpassat bemötande inom ramen för det allmänpedagogiska arbetet. I verksamheten innebär detta exempelvis att:

- utgå från barnets intressen behov och styrkor
- beakta barns olika sätt att lära sig
- arbetsätten varierar
- smågruppers sammansättning varierar vid behov
- den pedagogiska miljön är ändamålsenlig
- verksamheten åskådliggörs med bilder
- samspelet mellan barn och vuxna är fungerande och att de dagliga rutinerna stödjer barnet.
- barnet får kortvarigt tillfälligt stöd av kurator

Det allmänpedagogiska stödet ges till alla barn som tillfälligt behöver stöd för sin allsidiga utveckling.

Arbetsgången vid allmänpedagogiskt stöd

Om personalen upptäcker att ett barn behöver mer stöd ges allmänpedagogiskt stöd utgående från barnets individuella behov. Personalen på avdelningen konsulterar speciallärare vid behov.

Om personalen är osäker på vilket stöd som behövs, ska ärendet föras till Barnhälsogruppen.

Ansvarsfördelningen

Lärarna på avdelningen har det övergripande ansvaret men barnen är allas ansvar. Lärarna begär stöd från daghemsföreståndaren vid behov.

Kontakten med hemmet

Vårdnadshavare och barnet ska inkluderas och informeras om stödinsatser som planeras eller görs. Vid behov kallar personalen till ett möte med vårdnadshavaren för att tillsammans planera hur stödinsatserna ska se ut.

12.2 Specialbarnomsorg

Specialbarnomsorg ges då barnets behov av stöd är regelbundet och då situationen kräver stöd av speciallärare i barnomsorgen. Specialbarnomsorg ska ges av kommunen i den omfattning som barnet har behov av det som specialpedagogiskt stöd eller mångprofessionellt stöd.

För varje barn inom barnomsorgen som beviljats specialpedagogiskt eller mångprofessionellt stöd ska de särskilda stödinsatserna utformas och sammanfattas i en individuell plan för stöd för utveckling och lärande, SUL.

Specialpedagogiskt stöd kan innebära att:

- speciallärare inom barnomsorg träffar barnet för systematisk handledning och träning
- speciallärare inom barnomsorg handleder personal och vårdnadshavare
- bildkommunikation på individnivå, individuell bildstruktur
- stödtecken används
- personaltäthet ökas
- assistent/resursperson kan bistå barnet

Mångprofessionellt stöd kan innebära att

- Barnet får stöd av talterapeut, logoped, ergoterapeut eller fysioterapeut
- Barnet får kontinuerligt, planerat stöd av psykolog och kuratorstjänster

Arbetsgången gällande stöd för utveckling och lärande

Illustrationen under kapitlet Stöd för utveckling och lärande beskriver arbetsgången i de olika rutorna. I Mariehamns stad fattas beslut om och avslutande av specialbarnomsorg av tjänsteinnehavaren platshandläggare med ansvar för barnomsorgens stödtjänster.

Ansvarsfördelningen mellan lärare inom barnomsorg, speciallärare och beslutsfattare

Barnets behov av specialpedagogiskt stöd utreds av kommunen på begäran av vårdnadshavare eller daghemmets personal. Speciallärare i barnomsorg gör en utredning och på basen av den fattas beslut om specialbarnomsorg.

Specialläraren tar i samarbete med personal och vårdnadshavare fram en individuell plan för barnet, vilken utvärderas två gånger per år samt ytterligare vid behov.

Det är lärarnas ansvar att den individuella planen följs och att stödinsatserna implementeras i det dagliga arbetet med barnet. Lärarna samarbetar med specialläraren.

Kontakten med hemmet gällande specialbarnomsorgen

Stödinsatserna ska utformas i samråd med barnets vårdnadshavare. Vårdnadshavarna blir inbjudna till nätverksmöten och hålls alltid informerade och uppdaterade om vad som görs. Vårdnadshavares återkoppling är viktig för att daghemmet och vårdnadshavarna tillsammans stöder barnet på bästa sätt.

Vårdnadshavare har alltid tillgång till den individuella planen. Speciallärare ombesörjer att den individuella planen delges.

Specialläraren fungerar vid behov som länk mellan hemmet och olika aktörer inom det mångprofessionella stödet och ansvarar vid behov för anhållan om psykologbedömning.

Rutinerna kring uppgörande att barnets individuella plan för stöd för lärande och utveckling (SUL)

Specialläraren för det aktuella daghemmet tar fram planen i samarbete med personal och vårdnadshavare. Specialläraren identifierar stödbehovet, samlar information och sätter upp mål för stödinsatserna. I planen framkommer tydligt vem som har ansvar för vad. Vårdnadshavare får ta del av planen och ger vid behov synpunkter på denna.

Utvärdering och uppdatering görs två gånger per år samt ytterligare vid behov.

13 Samarbete med vårdnadshavare

Barnomsorgen ska främja olika former av samarbete för att gynna barnets utveckling, lärande och delaktighet. Barnomsorgens verksamhet bedrivs i nära samverkan med hemmet och barnomsorgen ska skapa förtroendefulla relationer med vårdnadshavare som bär huvudansvaret för barnets fostran, lärande och utveckling.

För att kunna uppfylla sin fostrande uppgift måste vårdnadshavarna få information om hur deras barns lärande och utveckling fortskrider. Vårdnadshavarna ska informeras om centrala frågor som gäller verksamheten, till exempel läroplan, arbetsplan och olika evenemang. Barnets utveckling och lärandeprocesser ska sedan med hjälp av materialet i lärloggen följas upp minst en gång per år i samband med ett utvecklingssamtal tillsammans med vårdnadshavare.

Samarbetet med vårdnadshavare **förutsätter också vårdnadshavares engagemang genom exempelvis att ta del av information från barnomsorgen, delta i möten och i sin tur delge personalen viktig information**, för att barnets tid i barnomsorgen blir så bra som möjligt.

Stadens daghem använder lärplattformen Tempus. Syftet med Tempus är att synliggöra och förstärka den pedagogiska verksamheten och fungera som en länk mellan daghemmet och hemmet samt mellan barnet och vårdnadshavaren. Tempus används även för digital närvarohantering. Familjerna bokar barnets tider och meddelar ledigheter elektroniskt, vilket underlättar planeringen av verksamheten.

En god kommunikation är en grundförutsättning för ett gott dagligt samarbete vid lämning och hämtning. Olika sammankomster och fester som ordnas under verksamhetsåret gynnar även ett gott samarbete med hemmet.

Under höstterminen ordnas ett informationstillfälle för vårdnadshavare om daghemmets verksamhet och gällande styrdokument.

I samband med utvecklingssamtal som erbjuds ca 1–2 gånger/år samt vid behov diskuteras barnets utveckling och lärandeprocesser med stöd av den nya lärloggen.

14 Rutiner för övergångar inom barnomsorgen

Övergången från hemmet, från den tidigare barnomsorgen till förundervisningen och övergångar under dagen är viktiga för att skapa trygghet för barnet. En smidig övergång främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för tillväxt och för att lära sig. I lärloggen för utveckling och lärande kan övergångarna dokumenteras, diskuteras och utvärderas och i kommunens plan för övergång från barnomsorg till grundskola beskrivs hur denna övergång ordnas. (Se ÅLR 2023/2578)

Från hemmet till barnomsorgen

Personalen ska i samråd med vårdnadshavarna planera en så trygg övergång som möjligt för barnet. Inskolningens längd beror på barnets individuella behov, men oftast finns det behov av minst några dagar. Under inskolningen är vårdnadshavare eller annan anknytningsperson till barnet närvarande, under de tider man kommit överens om tillsammans med personalen. Målet är att barnet får i egen takt lära sig rutiner och bekanta sig med verksamheten.

Från tidigare barnomsorg till förundervisning eller till annan barnomsorgsenhet

Både den tidigare och den mottagande personalen samt vårdnadshavare i samverkan med varandra planerar en trygg övergång. Det kan behövas en kortare inskolning vid byte av barnomsorgsenhet.

Från förundervisning till grundskola

Övergången sker i samverkan mellan barnomsorg och skola för att stödja barnets utveckling och lärande. Lärare i förundervisningen och skolan, vårdnadshavare och barnen ska få vara delaktiga i planering av skolstart. Barnet får bekanta sig med skolmiljön under våren innan skolstart. Det ordnas överföringssamtal där man går igenom de enskilda barnens behov inför skolstart. Rutinerna för överföring från barnomsorgen till grundskolan finns närmare beskrivet på Mariehamns stads hemsida.

När det finns behov av att diskutera skolform och tidigare- eller senarelagd skolstart, sker detta alltid i samråd med speciallärare i barnomsorg och barnomsorgs- och skolpsykolog.

15 Arbetet med utvärdering av verksamheten

Ett bra kvalitetsarbete bygger på att barnomsorgen planerar, följer upp och utvärderar sitt eget arbete, tar tillvara resultaten och omsätter dem i olika åtgärder för att utveckla verksamheten. Det är kommunens ansvar att se till att enheten har förutsättningar att göra detta. Genom utvärdering kan enheten fånga upp vad som fungerat bra och vad som fungerat mindre bra. Det är viktigt att alla parter, barnen, vårdnadshavarna, ledningen och personalen, utvärderar verksamheten.

Inom barnomsorgen bör man kontinuerligt utvärdera hur läroplanen har förverkligats i verksamheten. Utvärderingen kan fokusera på bland annat personalens kommunikation med barnen, stämningen i gruppen, pedagogiska arbetssätt, verksamhetens innehåll, samarbetet med hemmen, barnhälsan, personalresurserna, utrymmena eller lärmiljöerna. I ett daghem ansvarar daghemsföreståndaren för att möjliggöra och följa upp utvärderingen medan det i ett fritidshem ansvaras över av rektor eller daghemsföreståndare. Resultaten av utvärderingen ska fungera som ett instrument för verksamhetens interna utveckling och vid behov leda till justeringar av verksamhetsidé och arbetsrutiner. Uppföljningen och utvärderingen syftar alltså till att synliggöra resultat och ge underlag för eventuella förändringar. Det är inte bara fråga om att kontrollera hur ansvaret fullföljts utan en fråga om hur arbetet ska fortsätta och utvecklas.

Rutiner för utvärdering:

- Läraren utvärderar och reflekterar systematiskt sin roll i det pedagogiska arbetet.
- Barnen är delaktiga i utvärderingen av verksamheten tillsammans med personalen.

- Utvärdering av verksamheten med vårdnadshavarna sker under utvecklingssamtal, genom brukarundersökningar och vårdnadshavarmöten
- *Rutiner och tillvägagångssätt är under utveckling verksamhetsåret 2022–2023 med anledning av nya styrdokument*

Hur resultat följs upp:

- Resultaten diskuteras inom arbetslaget, i barnhälsogruppen, i daghemskollegiet och samt daghemsföreståndarna och biträdande bildningschef emellan.

Hur daghemmets föreståndare och personalen arbetar med verksamhetsutveckling:

- Daghemsföreståndaren tar del av utvärderingarna och dess resultat som en helhet. Dessa använder sig daghemsföreståndaren av för att tillsammans med lärarna och resten av personalen utveckla verksamheten inför kommande verksamhetsår samt långsiktigt.
- Daghemsföreståndarna diskuterar utvecklingsförslag och -möjligheter tillsammans med biträdande bildningschef som vid behov lyfter frågor till politisk nivå.

I utvecklandet av verksamheten är fokus på ett ökat pedagogiskt samarbete som gynnar barnets utveckling, och ett lärande som bygger på styrkor och positiv förstärkning.

16 Beskrivning av religiösa evenemang och verksamhet med inslag av religionsutövning

Landskapslag om barnomsorg och grundskola slår fast att verksamheten inom barnomsorgen är ickekonfessionell och barnets och vårdnadshavarnas livsåskådning ska beaktas och respekteras i planeringen av verksamheten. Vidare styrs verksamheten också av bestämmelserna om religions- och samvetsfrihet i Finlands grundlag (FFS 731/1999. Landskapsregeringen har tagit fram anvisningar (ÅLR 2021/3409) gällande högtider och religiösa evenemang i den allmänna verksamheten inom barnomsorg och grundskola vars syfte är trygga att de kulturella grundrättigheterna och de grundrättigheter som gäller religionsfrihet förverkligas inom barnomsorgen och grundskolan, att främja tolerans och pluralism samt att säkerställa att undervisningen är religiöst och konfessionellt obunden.

Kommunen kan besluta om religiösa evenemang ska ingå i barnomsorgens och grundskolans verksamhet eller om det inte ska göra det. Religiösa evenemang (t.ex. gudstjänster och religiösa morgonsamlingar) är religionsutövning. Om kommunen väljer att religiösa evenemang ska ingå i verksamheterna ska de beskrivas i arbetsplanen. Vid religiösa evenemang och förrättningar ska man ordna alternativ och meningsfull sysselsättning. Den alternativa verksamheten ska med undantag för det religiösa innehållet till sin natur och sina mål vara så lika som möjligt det evenemang i vars ställe verksamheten ordnas. I barnomsorgen ska man också se till att deltagandet eller icke-deltagandet i de religiösa evenemangen inte leder till att barnet stämplas eller till andra menliga följder för barnet. Det väsentliga är att vårdnadshavaren har en faktisk och genuin möjlighet att välja om barnet ska

delta i evenemang och förrättningar som innehåller religiösa inslag. Religiösa evenemang och förrättningar ska ordnas separat från den övriga verksamheten. Enheten ska se till att friheten att inte delta i religionsutövning också uppnås i praktiken, till exempel så att de alternativa evenemangen ordnas på en fysiskt annan plats. I synnerhet när man överväger att ordna religiösa evenemang och alternativ verksamhet inom enheten ska man i det praktiska genomförandet försäkra sig om att likabehandlingen av barnen inte äventyras och att inga barn stämplas. Daghemmet ansvarar för barnens säkerhet i alla situationer.

Daghemmet Vinkelboda ordnar under verksamhetsåret inga religiösa evenemang.